

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gaseta are de 2 ori: Mercurul si Duminica.
F6'a, candu conceda ajut6'ria. — Pretulu
pe 1 anu 10 R., pe 1/2 S. v. s. Trieri extende 12 R.
v. s. pe unu anu s6'u 2 1/2 galbani mon. sunat6'ria.

Anulu XXXV.

Se prezuma la postelo c. n. r., si pe la
DD. corespondenti. — Postu serie 6' cr.
Taxa timbrala a 30 cr. de facare pu-
blicar.

Nr. 34.

Brasiovu 11 Maiu 29 Aprile

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Confesiunile religioase in politica si in viet6'a nationale.

III. Dupa aruncarea natiei daco-romane in-
tru acela inteneroc forosiu, nu prin confesie si
nici prin ritulu orientale fu ea destoptata si sal-
vata, ci ea s'a redoptat din lethargia in care
caduse, mai santu prin vocea cea tare a Refor-
mationei din secl. alu 16-lea, prin poterea ideii
loru salvat6'rie care au strabatutu din Germani-
a, Elveta, Olanda pana la gurile Danubiului, prin
exemplu altoru pop6'ra, care din acela secolu in-
aintea au inceput a-si manifesta volentia tare de
a-si funda si av6' beserici nationale cu
limb'a loru nationale. Lea a costate lopte
num6'roase si prea crunte, in fine inse ele au re-
sistit, 6'ra romanii au invetiata dela densele, de si
numai atata, catu au potutu invetia sub intorlatulu
si supravietuirea greciloru si a slaviloru. Celi de
antai tiparitori de carti in limb'a daco-romanesca
au fostu luterani si calvini, in Brasiovu si Alb'a
Iulia, 6'ra nu greci, nici slavi correligionari de ai
daco-romaniloru. Cu ce scopu au facutu acestu in-
teranai si calvini, nu vomu cerceta la loculu ac-
esta; destulu ca remane constatatu pe deplin, ca
in urmare reformatiuniloru europ6'ne s'au aprinsu
si la daco-romani lumina, pentru ca se vedea si se
nu mai remana orbi. Reformatiunea, 6'ra nu greci,
a inceputu se de viet6'a asia numeliloru beserice
nationale intru adeveratulu intielesu alu cuven-
tului. Eclesi'a galicana, eclesi'a anglicana, eclesi'a
germana, dans, sveda etc., acela sunta eclesi'a ade-
verate nationale. Acelea exemple mari au inder-
natu pe daco-romani, ca de una parte se-si apere
a utocofalii besericii de incercare subjugatorie
ale greciloru, 6'ra de alta se estermine din beseri-
cele loru limb'a slav6'na. Istori'a Munteni'a a con-
semnatu mai multe epoche, in care daco-romanii ne
mai potendu suferi estroardinaru impertinentia a
calgariloru si a sazariloru greci, prin revolutiuni
si versari de sange iau scosun din tiera, 6'ra archi-
eriei romanesce iau anatemisatu. Acelea miscari
pe terenulu eclesiasticu in sensu nationale mai du-
redia la daco-romani pans in dia' de astadi, pen-
trucu ce altu este des6' proclamare a utocofalii
eclesiastice in Bucuresci; ce insemna atata protest
in contra amestecului din partea patriarhiei in af-
cerile eclesi'e daco-romanesce? Si ce altu sem-
nificata atata subiectuataru a romaniloru din Banatu si
Ungari'a de a se separa, deca nu in ritu si in con-
fesiune, pentru totu casulu inse in administratiune,
de serbii correligionari? Cu alte cuvente: confesi-
unea si ritulu comunu departe de a le asocia
nacionalitatea, limb'a, individualitatea nationale, ea
mai vertosu o periclit6'a si o retien6' pana acelu cu
bracia de feru in dezvoltarea sa.

D6'ra inca deca reflectedia cinera la comuni-
nea confesionale si rituale cu majoritatea locotir-
iloru slavi din imperiulu Rusiei! In urmare mul-
teloru invasiuni armate rusesci intemperate de 170
de ani inc6'ce in Moldov'a si in Munteni'a, la po-
pulu tieraau si la una parte considerabile a bur-
gesiei s'a formatu si iradecinatulu opiniunea, ca a
fi rusu s6'u romanu de nationalitate, este

totu una; „muscalii suntu frati cu romanii, pen-
trucu ei mergu la aceeași beserica". Mai vertosu
pe temelulu comuniunei confesionale barbati de
statu ai Rusiei inainte si dupa comitele Nesselrode,
au negatu ce certicia existenti'a unei individuali-
tati nationale romanesce, adaugandu (la an. 1848)
ca aceeași se perde intru istu necimea secoliloru."

Faceti barbatescu politica confesionale, orbii
pe poporu, pentruc6' se confunde si se identifice
confesiunea cu nationalitatea, impleti capetele 6'meni-
loru cu premise false de natur'a acestora, d6'ra apoi
incai fii consecenti, nu mai mintiti, ci spuneti cu
calu: Nu volim se mai audim de romanismu, ci
volim ca se fimu slavi, si inca slavi muscalii.

Aparatori politici confesionale in viet6'a pu-
blica si nationale si sustienu argumentuloru mai
vertosu facia cu atentatela de a maghiarisa, s6'u de
a germanisa pe daco-romani; din acelea dou6' partii
ci ea ne va apara pe noi ritulu nostru si
ca ne va apara si pe venturulu. D6'ra 6're ce s'ar
fi intemplat, candu maghiariloru preste totu le ar'
fi casinatu ca se conserve si ci ritulu orientale
grecescu, pe care lu imbracolisera la inceputu?
Atunci maghiarii, romanii si slavii din Dacia si
Pannonia 6'ra se alba același ritu comunu ad-
optatu dela greci, 6'ra se m6'rga la aceeași beserica,
se-si facea cruce totu asemenea, se alba cleru amestecatu
din tote trei nationalitati, curatu asia,
cum flu au pans in dia' de astadi de cea romano-
catolicu din Ungari'a, adica preuti, maghiarii, sla-
vacii, nemti, cari se crescu in aceleasi seminarie,
invetia aceleasi dogme, oficiada in același ritu.
In acelu casu ce 6'ra se face daco-romanii, pentruc6'
se scape de pericolulu maghiarisar6' de alu germa-
nizar6' si slavizar6'! Ceremu responsu curatu
dela defensorii politici confesionale, 6'ra pans atunci
sustienemu opiniunea noastra, care este, ca politica
confesionale p6'te se convena pop6'raloru care se afla
in starea prunciei, carens inse si mai bine despoti-
sismulu bizantinu, carens tendemse de cultura spiri-
tuelu, voliesce se domine ap6'pe numai cu ajuto-
riulu simtiuniloru din afara. Se concedem ca se-
dusi de comuniunea confesionale si rituale romano-
catolicu, multime de slavaci din Ungari'a rene-
ganduse de nationalitatea loru, s'au maghiarizatu
cu totulu, precum in consecenti'a aceleiasi comu-
niuni s'au germanisatu diaci de mii de sloveni in
Stiri'a, Carinthia si Carniolu, precum s'au germa-
nisatu inca si mai multu boemi in Boemia, moravi
in Moravia; deca aristocrat' a mare si mica, o-
d6'ni6'ra curatu romanesce si strinsu orthod6'xa
din Transilvania si din partile Ungariei, pentruc6'
s'au maghiarizatu cu totulu? D6'ra familiile boi-
eresce emigrate din Munteni'a si Transilvania din
naintea turciloru, pentru ce astadi sunta maghiari?
D6'ra atata familii frontasie de ale serbiloru ultra-
orthod6'xi, cum s'au negatatu in tempu relative asia
de scurtu? Bucovina se afla numai de una suta
de ani sub domnia austriaca, si noi veduramu cu
ochii nostriu, cum cele mai multe familii boi-
eresce, parte romane parte grece etc., s'au germanisatu
intru atata, catu in a trei'a generatiune sau nu-si
mai cunoacea de loc limb'a materna, s6'u ce le
6'ra chiaru rusine se o vorbesca. Pana pe la an.
1850 limb'a de conversatiune a celoru mai multu
barbati din clerulu orthod6'xu alu Bucovinei 6'ra
limb'a germana, precum 6'ra si la cartea episco-
p6'sca si in seminaru; chiaru in consistoriu abia

doi trei membrii vorb6'ia mai binisioru limb'a ro-
manesca.

6'ra deci, 6'rași alte exemple istorice si con-
temporane, care ne arata invederatu, cum con-
fesiunea religioasa nu e in stare de a salva nati-
onalitatea si limb'a nici in casuri candu prin ea se
isoledia natiunea.

Credem ca pentru lectorii adaptati in istoria
si neorbtii de fanatismu, exemplele pana aici enu-
merate voru fi de ajunsu ca se'i convinga, ca dife-
renti'a in confesie si in ritu nu a fostu nici o-
d6'ni6'ra de ajunsu, pentruc6' se apere pe vrennu po-
puru si patri'a lui de subjugare si de apunere,
precum nu a fostu de ajunsu nici comuniunea con-
fesionala midialocu siguru de a-ti castiga si asocia,
s6'u amici, s6'u incai patroni leali. Din contra,
pentru 6'meni s6'u ignoranti si simpli, s6'u si bi-
goti, precum si pentru asia numiti cosmopoliti,
cari-si au patri'a loru in desagi se'u in una cofera
de drumu, pentru epuraci, bonivanti, gurmanti,
a caroru nationalitate este in burta, orice exem-
ple si ori-ce ratiamente, fia macaru si de ale lui
Aristoteles ori Plato, nu platecu unu barbaru. La
unii ca aceia indiesertu le vei arata la lumina
dilei, ca politica confesionala, s6'u adica amesteculu
confesionalismulu in politica nationale si
preste totu in afacerile publice ale natiu-
nei, in locu se folescesca, alu mai vertosu de aici
incolu ne va strica infrosicisatu; asia cova nu se
crede, pentruc6' pop'a Macariei nu dice asia.

Politica confesionala! D6'ra sciti voi care este
in timpurile noastre scopulu acela adeveratu alu po-
litice confesionala! Acelu scopu este: Uciderea
nacionalitatii fiacarui poporu, si reimpingerea
lui sub jugulu despotismulu. D6'ra an.
1849 inc6'ce acelu scopu s'a pronunciatu de repetite
ori pe facia in mai multe conferenti'e si chiaru sinode
archiereesci. Acela este scopulu, despre care a
scrisu mai denand6' renumitul serbu Mileticu, ca
archieriei serbesce suntu intielesi asupra lui cu Ca-
marill'a cea reactionaria din Vien'a. De altminteru,
ceea ce a sustienutu Mileticu si amicii sei politici
despre clerulu superioru serbescu, in dilele no-
stre nu este nici decum exceptiune, ci este regula,
pentruc6' asia voliesce politica confesionala.

Pe tempulu revolutiunii, adica in 1 Maiu 1849
se adunara 35 archieri romano-catolici din Cisla-
tanu'a in sinodu la Vien'a, cu scopu de a se folosi
de confusiunile si perplexitatile in care se afla pe
atunci statulu sub unu domnitoru turcescu dela 19
ani, si a trage la sene potestatea. Dupa siesse sep-
temani de consultatiuni secrete si misterioase, in fine
la 17 Iunie sinodulu episcopescu publica una enci-
clica se'u asia numitu epistola pastoral6', in care
presantiele loru in unanimitate au pronunciatu
anathema si maranafa preste afurisiti'a
libertate politica; 6'ra nationalitatea,
ide'a nationalitatii, prin urmare pe ori-ce individua-
litate nationale, o declararu de unu restu al
„paganismulu", pentruc6' diversitate in limbi
este numai una consecenti'a peccatului si a re-
beliunii 6'meniloru in contra lui Dumnezeu").

*) Vedi estrasulu mai pe larg in Waller
Rogge „Oesterreich von Vilagos bis zur Gegenwart".
I Bd. pag. 131-132. De altminteru unii din
deputatii nostrii nationali pussera man'a pe acea
enciclica nerusinata in an. 1850, -mi transmisesera
si mie una copia, care mai tardu mi s'a furatu.

Si cetii dr. oameni buni, pentru ce au cutadatu arhieriei nemti si slavii a vorbi lumea in acela limbagio? Pentruca aristocratii feudale i rogane si le ceruse ca se'i ajute a revoca si anula egalitatea de drepturi, atata individuali, catu si nationali, pe care imperatul Ferdinandu a pucase a o proclama in an. 1848 mai inainte de abdicarea sa: era arhieriei mersera cu tota promptitudinea, ainei ca totodena, in ajutorului aristocratilor, pentruca acestia le promiseru din partea lor erasi totu felulu de bunatati, intre care si desfiatirea asia numitului placetum regium, pentruca asia imperatul se deriva numai de papusia in manile lor. (Va urma.)

Miscari electorali intre romanii transilvani.

Din cateva corespondente, scrii private si distristice, pe care le primiramu dela Pasci incepe despre diverse agitazioni electorale de aici din patri' nostra Transilvania, cu respectu la alegatorii romani si anume la fruntasi poporali culeramosi numai atata sucu si esentia, ca omenii nostrii suntu decisi a ingrigi si a veghia preste totu, 1) ca in listele electorali se fia trecut in tota regula toti locuitorii de nationalitate romanesca, catu pota pretende dreptu electorale, fia si numai pe temelulu legali bastarde din an. 1848, sub ala carei jugu ne adama insultati si bajocurii, spre care scopu se le totu felulu de mesure legali in tote casurile, in care s'ar face incercare de a se calca, seu intorca inca si §§-ii acelei legi, se se reclame, proteste, denuncia prin diarie tote neleguiri; 2) ca se se feresea de ori-ce angajamente, de ori-ce promisiune, fia contra vreuna partita, fia contra individi, ci indata dela verificarea listelor electorali se ste in totu pe locu, asteptandu dia si momentul, in care se va manifesta vollenia nationale intr'unu modu seu altulu prin reprezentanti si naturali. 3) Ori-ce incercare de seducere (amagire) si coruptiune, fia acea prin mi-fiduciole pomicarise sau prin ori-care altelu, se fia supravaghiata cu ochi ageri in totu loculu si in totu tempulu, era aderenduse pe delupu vreunu casu seu altulu, se fia denunciata indatu prin diarie; mai alesu poporulu tieranu se si se de investatura ca se nu creda aceluor mincinosi impertinenti, cari le promita felulu de usiorari, miciorari de contributii, desfiintari de monopolii si altele ca acestea, pentruca tote suntu numai mincinosi gole si desierte; se li se spuna omenilor din contra, in cegetin caratu, ca statulu acesta dualisticu este multu mai seracu, decatu ca se se pofa lipsi de unu singuru fiorinu din cate venitari are, si ca i mai trebuocu inca multe milioane preste cate scoote dela locuitorii, pentruca e datoru forte multu, tre-be se tiensu armata forte mare si la vreo siesedeci de mii de functionari, ale caroru plati totu mai crescu in locu de a scade, pentruca valoarea baelloru fiindu scaduta si scumpete lucrurilor fiindu mare, si ceru merca adausu la plati; acesta fiindu adeteralu, acestu se li se spuna poporulu, era nu mincinosi nerusinate; 4) omenii se fia feriti si sperati de ori-ce escose, pentruca demagogii si charitastii se nu ade-nodu in papura, se nu pofa face dintru unu tintariu unu armasarie, precum au facutu alta-data si precum suntu dedati din vachime; 5) de rabulisti'e anoru omeni si a unoru diarie, ce escorneseu verbe, ce noi amu lucra in contra existenti'e statulu, se nu se mai genedice nimeni, ca noi suntemu amici mai sinceri ai statulu decatu au fostu ei treodati si decatu suntu ei astadi; nu natiunea nostra a chiamata pe muscali in tierra, ci boctanii loro; nu romanii au imbiatu pe unu principu musulescu cu coron'a Ungariei, ci ei; nu noi amu sfasiatu imperulu in doae, ci ei; nu noi facemu completa cu nemtii din Germani'a ca se fie Chislaftina, ci ilu fuesu altii, carora se fia de capu, nu ne pasu; cea ce ne pasa noase este, ca nu mai volumu se fimu slugoii nimeni in patri' nostra, ci voim se fimu si noi domni in

treasa preste cea ce este ala nostru, si voim se avemu si se ducemu victia nationale romanesca curata, no mai aspruta, no mai corcota, no mai periclitata in vecii vecilor.

Acostea le amu afata, acostea le si comunicamu publiculu nostru. Ce va mai urma, erasi se va comunica. —

Transilvania' dera nemtesca.

(Publicu.) Situatiunea Europei si in specie a Austriei e forte complicata. Lupta' pentru existenti'a nationale persiste cu o cerbicia. Ce cresce pe de ce merge, urmandu-si legile sale naturale. Der' asta lupta dupa armele sale maculatoarie de istori'a civilizatiunei, corespunde mai multu temporuilor treeste, secliloru barbarismului si ale fortei brute.

Desnationalizarea poporuluor mai mici cu ori-ce pretiu, prin fortia bruta, prin terorismu, chiaru prin profanarea santuariulu veritatei si ala dreptatei, prin ultragiu si perjuriu, e emblemu unoru elemente, cari pretindu a fi prognoastorii si portatorii de cultura si civilizatiune, in fandu in se nu suntu decatu barbari civilizatiunei, tiranii spirituluor progresistu si ai scientiei.

Elementulu, — ce ameninta mai tare existenti'a venitorulu Austro-Ugariei este elementulu tecticu, care ingamfatu prin triumfulu seceratu la Renn aspra mamul civilizatiunei, a prins a-si intorche ghiarele spre poporale orientale.

Si este sunto cei de antai espusi acestui torce giganticu? Germani'a venitorulu are se se estinda pana la Adria si gurele Dunareu. Acesta programa croita de Arndt si Fichte, o descanta a-stadi Bismark cu eroii sei din Berlinu. Acesta o redescanta prusofilia austriaci, ce lucra cu o audacia si rutina rara pentru imortalitatea Austriei, pre a carei ruine va se-si intinda baba monstrulu din Berlinu.

Candu tendentiele acestora adatoru de providenti'ali s'ar margini la o unitate germana naturala, a adeteraloru provincie germane, — reconducandu principulu nationalitatii si conoscundulu puterea nu asu obiecti'oni nemica. Din acesta vedere le astu accepta aceste aspirati'oni naturale; nu inuse ca cetatiunalo ala imperiulu habsburgicu. Inuse cursulu tendentiuor unitatii nationale e indreptatu chiaru contra legiuor naturai, aceste a le combate si repugna. Germanismulu v're a inghitu tote poporele negermane.

E condamnata asta tendentia, e maculatoaria pentru unitate, e o crima pentru statulu austriacu. Ce e mai tristu inse este, ca cei chiamati a sustiene si fortifica statulu nostru destulu de putere, se paru a nu vede si a nu audu tote aceste. Chiaru trolu, pre a carui umeri, dacia responsabilitate pentru venitorulu Austriei, se paru a nu vede conspiratiune, ce pre di ce merge sapa la ruinarea, la spunerea imperiulu. Ma destinele monarchiei suntu concedute chiaru fideliloru servi ai lui Wilhelm providenti'aliu.

Curiosu inventura a sordiei . . .

Si cumca germanii austriaci, respective clica' decembrista, suntu inimicii interni, e o fakta evidenta ce nime nu pofa dubita. Celu ce a ayutu ocaziune a petrece printre densii s'a potutu convinge de sute de ori. Der' astadi asta gravitatieune spre nordu si dorulu infintiarei mari Germaniei pre cotele Austriei e mai multu decatu secretu publicu, care nici dualisticu, fia' lu Bismark nu se genedza a lu da pre facta.

Planulu germanismului mincinosu, amu diu, merge a inghitu astadi pre maghiari si romani — pre romanii austriaci prin clica' fidelu constitutiunei, in Transilvania' prin colonii fandresi si Jidovesei, er' in Romania libera prin apostolatu Carolu-Rodoritz, prin apucaturile de a ocupu comercialu si industri'a si astelini ai indigo pamaruor de mortu — mane pre croati, pre serbi, poimane pre greci, pofe pre turci, pofe pre rusi, pofe pre hotentoti, ma totu lumea. Si aceste nu suntu ficti'oni, ci aspirati'oni calculatiuni, firescu ipocrite ale unoru fanatici, suficiente inse de a ne convinge de sepe planulu lor ucigatuor de poporu, fia acele ori-cine.

Romanii si maghiarii suntu cei d'antain in calea germanismului. Periculu cu atate e mai mare cu catu suntemu mica facta cu gigantiele nordulu, si laca si mai mare, fiindu noi in lupte pre morte si victia. Da lupta' romaniloru cu maghiarismulu e pre morte si victia si va fi in eternu pana ce le voru estu factiunile de maghiarizare din

capu si ne voru cere, ne voru ruga densii de ajutoru contra germanismulu, se lacu de slavismu.

Acelu tempu va veni amu convictiune. Ma tenu inse a fi trecut' ora a 12. E tristu si mai multu in defavorulu loru ca ala romaniloru, necunoscentia, neinteligerea periculuor comunu. . . . Candu ar fi vorbu de germanizarea unia din aceste doae elemente e evidente, ca prima preda voru fi maghiarii. Acesta n' o intaresco a) isola-tiunea loro in Europa, b) pucnatatea loro.

Fratii maghiarii crede, ca relatiuni, legatu-rile loro . . . cu nemtii vienesi suntu calculate la favorulu loru, inse reu se instela. Amicell'a nemtesca merge pana acolo, pana le va succede a sa-prime si de se va pote a amalgama celelalte nationi apoi de aici le va veni randulu loro, der' nici ca trebbe se astepta multu.

Domni din Pest'a buciuma in lume, ca d. e. Transilvania' este unu comitatu ala marelui „magyar orszag" prin urmare pamentu maghiaru. Clica' vienesa a si inceputu de acuma a buciuma prin organelo loro, ca Ardelulu, Banatulu si ala partii ale Ungariei, ma insasi Pest'a suntu pamentu orasia nemtescu. Ce dici diei Deak-Andrassy et cons. asta? Ve place?

Si deca ar fi se va argumentu cu date, cetili, ve rog, „Deutsche Zeitung" din 8 l. e. Ce is-samendia intre altele urmatorulu pasajiu: „Eins Depesche aus Hermannstadt meldet uns, dass die Magyarisierung des deutschen Landes (adica Transilvania') aus allen Krafen weiter getrieben wird.“ (Una depesha din Sibillu nu anuntia, ca maghiarizarea acestei tieri germane se propaga din tote poterie, er' in altu locu: „Dieser Boden ist eine Cultur-Oase mitten in der Wüste der magyar-romanischen Barbarei“ (acesta pamentu e unu oazu de cultura in mijloculu desertuluor barbarii maghiaru-romane) si astelulu de complimente veti audu in tote dilele prin organelo lui Bismark din Vien'a.

Deca vi placu dora din Pest'a aceste oculati ori nu, e treba' drostie. Gustulu nu vi le canoscu. Pofe ca planisatori rari, veti posede si gustu raru.

Diariulu citatu, trebbe se constatamu cu do-rene, ne spone si unu mare aderendu, adica despre maghiarizarea recte tendentiele maghiaristaru Transilvaniei. Una documenta acestu de alta parte, cumca incercarile de maghiarizarea Transilvaniei a tuturor elementeluor demaghiaru nu suntu numai scorturii, ci fapte canoscutu de intraga Europa. —

Ce se tiene de partea a doa, cumca Transilvania' ar fi pamentu nemtescu, noi romanii trebbe se rodicamu proteste contra unoru astelina de impertinentii jidano-nemtescu, sau nu sciu camanu mai numi astelina de cutediarii nerusinate. . . . Ardelulu pamentulu nemtescu!!! Auditi romanii din tote partile! Pamentulu nostru ingratiatu in decursu de atati seculi cu torrenti de sange romanescu, decouru cu atale reminiscentie superbe, cu atale monumente spunatoriu despre gloria si veretabile strabuniloru nostrii; Ardelulu leguanulu romanismului se fia pamentu nemtescu.

Maghiarii voru cu fortia se inghitu pre beata Transilvania' in folele mari imperatiu ungurec. Pre mapele, ma si in actelu lor Transilvanii si mai existu ca provincia independenta, ca patri' romana, ci cea comitatu, ca pamentu ungurescu. Astadi mai dica nemtii, ca e pamentu nemtescu. Mane voru dice moscovitii, ca e pamentu talatescu, cacuzescu si asia mai departe.

Sermannu Ardelu, tierra de jale, pamentu de preferintia, departe si ajunsu. Dreptulu si dreptulu se pare, ca au apusu. Ai ajunsu obiectu de preda, mane pote veti fi maru de certa. Tirani moderni voru a te-sortu ca camesia filosofuluor divin din Nazareth, si Europa' tace, suferu a ti se comite asta crima.

Der' taca Europa', taca lumea intraga. Desti' prin tacerea si indiferentismulu seu va comite asu crima ce a comis-o la heidera Poloniei, si ca istori'a omenimii o va condamna dupa meritu.

Romanii inse — repetescus — suntu delati a protestu cu tote fortiele sale la tote aceste lucrari cercari rapaci, fia acelu din partea teutoniloru or a unguriloru ori a hotentotiloru. Detoriun' nostra este a spune lumii ce nu v're se nu auda si se canosca, cumca Transilvania' e patria romanesca, ci alare v'rea se romana; si ai pamentulu romanescu in Ungaria' nu se marginescu numai jateru Turci, Carpatoru, ci acola se estinde pana la murluri Tisze. Acesta moxia scumpa incredulitatia de mosiulu Ulpiu Miner'ii suntemu deobligati a o tigi-bi si apara.

Unirea nostra si solidaritate se va facilita si

sancțifică victoriile, credându, ca dreptul în lume nu a perit încă.

Si deca e vorba că asigurarea existenței și a veniturilor noastre progresă în coordonare cu a maghiarilor și a celorlalte elemente asemenea amenințate de monștrii nordului și ostului, astăzi se pot decata prin una alianță sântă și sinceră statu cu ungurii, catu și cu celelalte națiuni. Acastă trăbuc se o prăvăd ori-cine, chiar și domni din Pestă, deca an numai puțin seriozitate. Spre acestu scopu inse se notă, că facare serămanemu prelunga misiunii noastre; se nu ne încercăm a rapă dela vecinulu nostru nemica; se ne respectăm reciproc averea; se respectăm dreptulu și dreptate; se nu ne desbracăm de speranji și perfidii; se iubim fraternitate, egalitate și libertate adeverată; se fim sinceri și justu. Numai aceste pot fi bazea unei pașiri comune contra inamicilor comuni. Se facem totu aceste si atunci vom fi tari. Nime nu ne va potă învinge, nime nu ne va pernică existența și veniturulu.

Inse îndestru aceste, facia cu domni cel imbulbati din Pestă, sicu ca aceste suntu vorbe în ventu. La urechi a surdulu idarū bati toc'...

Venira tempulu penitenților dōru maghiari, inse va fi tardu. Portile Geneei vor fi deschise. . . . Pōte si noi se i comitam pana la momentulu periei, la marginea iadului. Pōte ca sōrtia noastră nu va fi mai buna. Tribunalulu lumel celu pacinu — istoria — va fi prin parțea noastră, precum si astăzi avemu pe parțea-ne dreptulu și dreptate; ca-ci ori catu ve veti svircoli, dōru maghiari, — ori catu veti mistifia și mască nedreptățile ce le comiteți facia cu poporul romanu, a cele ve voru negri în eternitate. Mergeti d'er linistitli pe calea apacii. Unde vom ajunge facare vom vedē. Veniturulu și adeverulu nu lu potēm asămă. Veniturulu va aparține acela, ce se radima pe dreptu și dreptate.

Romani si în specia ardeleni voru continuă luptă. Amu credinta, ca si cu agitacionile presente la nouăle alegeri dielali voru fi consecuti politici urmarite pana acum. Programă noastră e siglita cu sangele aloru 40.000 martiri. Voru intelege vocea, consiliulu Bardului:

„Uniti-ve în cugetu, uniti-ve în simțiri!”

„Uniti-ve în simțiri!”

Dupa cinci ani de dile.

Suntu cinci ani de dile, de candu Vien'a s'gduita în 1859 și 1866 si perseverandu în actiunea ei, numai unilaterale, și si reactionaria facia de popōrele ei înaintate cu progresulu temporariu, a datu una alta semn declatante despre putredinea baselor, pe care cutăz a-si continua existenta, împiedicand paguri imperialia între Vien'a și Pestă, nasuandu estu-modu monstrulu cu două capete, care astăzi se numesc „dualismu”.

Astfelu a partit-o și imperiulu strabuitorulu nostru, ca-ci natura nu cunoșca alta lege decatu numai cea naturală. Pana candu domnia una singura Roma, imperiulu romanu dela rosaritu pana la apusu, acastă a potutu înregistra în analele sale și lasa lumel de esemplu, si Austriei de admōtione una di glorioasă, că cea dela „Zama”; a potutu trānci chiaru pe unu Annibale, pe inimiculu celu mai mare și mai împăcatu în Romel, al imperiulu romanu; pana candu potestate si potera a fostu unu și nedeparțat, ca a potutu sfarima poternicē năia cartaginea; și a successu a lasa numai urme ramate dopu Angli'a acoloru timpuri, dopu statulu cartagineu; numai o astfelu de Romă a potutu produce unu geniu neintrucat că Cosare, unu bellicidū și domnitoru, că Traianu.

Din momentulu — martora nemincōșă și istoria — de candu Romă vechia a decadatu la stat, încatu a fostu silia, că departe preste mari si munti, pe malurile Dardanelor se redice alta Roma, se imparta potera și potestate între Romă si Constantinopol, imperiulu romanu a datu primulu semn de slăbiciune nu numai, ci de acia di fatala s'au legatu mai multe, unu siru de ani, cari totu mai cu rapidezu grabiau disolvarea totală, apuseră milenariulu și grandiosulu imperiu romanu.

Astfelu nu patiu-o tōte statele, tōte poteriile dualistice, împarțite, si totu acela sorte va se ajunga si în vițoriu asemenea imperie.

Unic'a bazea firma, pe care potē existe unu statu peteciu si carputu, cum e si Austria, este numai federalismulu.

Amu espusu si consiliatā acastă, si în rōndulu acastă, nu pentru că dōra amu vor mōrtes a-

cestui statu, ci vediamu unele semne despre apropiarea acela, se ni damu consiliulu nostru pentru una alta directiune neîncurțatură necesaria, care apoi se lu conduca la manuire d'imprenu cu popōrele, cu natiunile sale deosebite.

Mantuirea acastă inse, o repetim, ca-ci e convicțiunea noastră firma, diace numai în federalismu.

Si credem, ca din experientia acestor cinci ani si fatalei ere dualistice, Vien'a și Pestă se voru fi convinsu pe deplin despre nefăsităte asertiunei nōstre de mai susu.

Evenimentele, atatu de dincolo catu și de dincoșe de Lait'a, au atastatu în modulu celu mai nedisputaveru nemulțimirea, amaritinea și iritaciunea natiunilor negermane și neghiarice pentru carmărea dualistice neaturale, pentru guvernarea arbitrară a Pestei și Vienei; ca-ci din alte motive nu se potē esplică actiunea slavilor de dincolo de Lait'a în frunte cu Bosnia' resoluta, și a celoru de dincoșe în frunte cu Croati'a energica, din alte sorgintu nu se potē deduce portarea natiunilor romane batojocrită din marele principatu al Ardēlulu.

Si fā convinsi cei ce în vanitate s'au îngamfăreau ioru tienu, ca nu trebuie se fā convinsi, ca, dupa fira lucrurilor, pre langa sustinerea acestui sistem de guvernare, si pre langa unu astfelu de guvernare sistematică, nemulțimirea popōreloru nu numai ca nu se va potoli prin lungimea și apăsarea tempului, ci flama amaritunii va luă dimensiune totu mai mare, va dezvoltā potere totu mai compacta, terenu totu mai firmu, mai largu pentru portarea luptei inveterate.

Mare va fi pocăntia, amara plangerea celoru ce dopu fīnirea luptei se voru pocari, voru plange, și geli canoale, cari va se le suferă pentru ertarea peccatorulu, ce au comisu contra adeverulu, dreptali și a umanitatei.

D'er se luamū lucrulu mai de amenuntat. Despre slavi nu vomu vorbi de asta-data, avemu preste capu destulu cu ale nōstre; apoi fara de voce, slavii pentru ale loro suntū destule de voicnici, acolo suntu boemii, croatii, serbii etc., noi de amu fi numai pre diemțetate alatu de solidari si energici că acosta, ne amu multimū acum unata. — Se treceam deci la ale nōstre.

Nu potēm incepe, d'er pici închiată cu alta ce, decatu numai cu Ardēlulu, cu causă romanilor ardeleni.

Convenim-li-loru sistemulu dualistice și a acastă nu s'au sfarimatu prea multu; d'er convinsu s'au ei cu fusione decretata în Pestă fara concursu și învoirea loro, fara-care unicea nu numai ca n'are intielesu, d'er nici nu potē sustā, de nu cumva și că frandă pe mare! Responsulu la acastă întrebare ni l'atā, în modulu celu mai respicatu, atatu tinentu' rōmsilor ardeleni indatā dopu decretarea unilaterale a acela fuziunil, catu si portarea și actiunea loro ulterioară pana în ultimele dile ale acestui periodu de cinci ani.

Romani ardeleni, sustinendu autonomia marelei principatu al loro, si tinentu' la validitate legioru aduse în diat'a din 1863/4 și sancționale de imperatorele Austriei și marele principe al Ardēlulu, de Maiestate Sa Franciscu Iosif I, au protestat totu că unulu în modulu celu mai solemnū contra fuziunil forțate nu numai, ci reprezentantii popōrulu romanu au protestat chiaru și la Pestă în facia lumel, în facia fortietorilor fuziunel, ca romanii ardeleni nu voru se recuzăca unicea astfelu decretulu, cum s'au facu, si nu voru se considere de legale acela legi ce si voru aduce pentru Ardēlu pre bazea aceli unioini; ca ai nu potē se concedă, că diat'a Ungariei se aduca astfelu de legi, cari astăzi s'au chiaru întințec de legile aduse în diat'a Ardēlulu și nu sancționale de marele principe si imperatorele loro.

Astfelu s'au manifestat vointa' romană în „Pronunciamentu” de pre campulu libertatei, astfelu s'au pronunciat natiunea romană în adunarea dela Mercuru.

Acastă a fostu, preste totu, tinentu' politica a romanilor ardeleni în cesti cinci ani din urma, dela punerea în viția a dualismulu actualu.

Deca inse cu tōte acestea Pestă a cutăzatu se arunce batojocu ajupă romanilor, mai cu semă asupra ardelenilor, ca d. e. prin legea asia numita de nationalitati etc., atunci acastă a provenit, de o parte, pōte din energia puțin dezvoltata a romanilor în actiunilor loro, d'er mai cu semă din alte motive, între acosta și în portarea lasa, caracteristica si propria a pseudo-patriotilor asi din Ardēlu. Pre acosta amu învitatā a cunoșca, pre de o parte cocu, pre de alt'a frigu, ne miramū inse, ca inca nu i cunoșcu, cei ce ar

trebu se i cunoșca, ca-ci ei, diu, nu suntu amici, nu voiescu binele nimenui, decatu numai alu loro propriu, rectius alu lui Bismark din Berlinu; numai de n'ar dori pre langa acastă și perirea celorlurali; facare sasu din Ardēlu este singuru una Bismark întregu facia de celelalte nationalitati. Alta data mai multe despre acesti Junkeri.

(Va urmā.)

Interpelatiunea

deputatulu Demetriu Bōnicu catra ministri de culte si comerțu, facuta în șied. de 8 Aprilu 1872 a camerei deputatiloru.

Onorabila camera! Voiu se interpelu pe dd. ministri de culte si instructiune și de comunicatiune. Obiectulu interpelatiunei mele se referese la costuinea școlōlor confesionale. Acosta costuine o ponderōsă, fiindca suntu convinsu, ca dezvoltarea și înaintarea cultivarei generale și a instructiunii popōrulu e un' d'istru obligatiunel cele mai însemnate, atatu ale onor. camerei, catu și a guvernulu; o ponderōsă inse și pentru acela, despre ce inca suntu convinsu, pentru ca popōrele numai prin instructiune si crescere pot ajunge la priceperă chiară a intereselor țierei și ale statulu, prin urmare decu tinentu de necesariu, că în conducerea instructiunii popōrulu, guvernulu nu numai se delature pedecel, ci se și sprijinēscă si astozezē acosta conducere în tōte ramurile ei. Întru administrarea trebelor școlōlor confesionale inse de presente domnesse una împingărie forte îngreunătoare, care, dopu esentia judecatu, nu e chiaru costuinea de viția pentru școlēle confesionale, d'er tinentu e ponderōsă și înfăntătoare asupra conductoru și administratiunii trebelor școlare; acosta pedecă apăsătoare deci, dopu a mea parere, trebuie sistata din punctulu de vedere alu înaintării instructiunii popōrulu.

Acosta pedecă, onor. camera, consta în acela, ca organelu, chiamate pre conducerea și administrarea trebelor școlōlor confesionale, în corespondenția loro oficială nu se bucura de libertate portulu postale și ca acosta li e detrasa chiaru în corespondențiele cele mai necesarie, mai ponderōse pentru conducerea trebelor școlare.

Pentru înaintarea acestei pedeci, consistoriulu diecesei aradane gr. or. s'au adrestu de dōpe ori catu ministrulu de instructiune, a primitu inse totodăru răspunsu negativu, din causa, ca ministrulu de comerțu, conform ordinației regulamentulu postale, nu potē concede consistoriulu liberulu portu postale.

Onor. camera! Scopulu institutiunii instructiunii popōrulu trebuie se fā universalu, fara deosebire de confesiune și nationalitate, si asia d'era, de institutiunē acosta cu scopu universalu se tientu atatu școlēle popōrale de statu și comunale, catu și cele confesionale; prin urmare d'er, tōte organelu școlōlor popōrale trebuie se se împarțiescā în egală mesura de acosta favoruri ale statulu. Portulu postale deci locmai asia trebuie se atinga pre inspectorii școlōlor confesionale în corespondenția loro oficială cu respectivele comune bisericești, comitete școlare și presbiterie, precum i atinge și pre inspectorii de statu ai școlōlor comunale în corespondenția loro oficială cu respectivele comune si comitete școlare; că astu sustinere legală atatu a școlōlor comunale, catu și a celor confesionale se bazează pre legea de instructiune publica din 1868, și ca scopulu ambelor acestor școlē este unulu și același: educatiunea popōrulu.

D'er fiindca reprezentatiunile oficiulu diecesei respective n'au espōratu dela ministrulu înaintarea acestei pedeci, cutezu a adresā urmatōri' interpelatiune catra domni ministri de instructiune și comerțu: Considerand, ca în șensulu art. 38, parțea III a legel din 1868, institutiunile confesionale pentru instructiunea popōrulu suntu ascurate prin lege; considerand, ca prin urmare, inspectorii școlōlor confesionale în corespondenția loro referitoră la conducerea și administrarea trebelor acestor școlē, conformu principiulu si interesulu instructiunii popōrulu, tocmai asis trebuie se se bucuru de liberulu portu postale, precum se bucura de acosta și inspectorii școlari denumiti de ministru în corespondenția loro oficială cu comunei si comitetele școlare.

Inspectorii școlōlor confesionale inse suntu echisili dela liberulu portu postale și la reprezentatiunile repetite în asta privinția de consistoriulu diecesei aradane gr. orient. ministrulu cultiloru a răspunsu, ca ministrulu de comerțu, în întielesulu regulamentulu portulu postale din 2 Oct. 1865, nu potē concede liberulu portu postale pentru in-

spectorii școlilor confesionale, în corespondența lor oficială nici cu presbiterii, nici cu comitetele bisericești, nici cu învâțătorii și, preste totu, nici pentru transmiterea epistolelor recomandate și a cartililor și a altor tiparitură.

I. Intrebu decu pre diu ministrul de instrucțiune: ce considera să restrângere corespondenței libere, adică negarea liberului portu postale în treburile școlilor confesionale compatibilă cu cauza? prognozele instrucțiunii populului și cu chimbarea îngrășării instrucțiunii populului și de căințarea înaintării și sprijinirii creșterii populului și de căințarea nu o considera de atare, are de căugetu diu ministrul, în întielegere cu ministrulu de comerțiu, a dispune, ca pana cându se va regulă costuinea liberului portu postale pe cale legelătoră, fara de oșebire de confesione șiu nationalitate, organele școlilor confesionale și, preste totu, ale institutelor populului, asia dera și inspectorii școlilor confesionale în corespondența lor oficială se be bucare de liberulu portu postale?

II. Pre diu ministrul de comerțiu inse lu intrebu: decu are de căugetu a presentă camerei unu proiectu de lege referitor la regularea liberului portu postale, conformu relatiunilor cu cerintielor țierei nōstre, și decu e aplicat a sistă și pana atuncu restringere daunōsa a liberului portu postale pentru corespondențele oficiale ale oficiilor și organelor institutelor confesionale de instrucțiune?

Cronica estera.

ROMANIA. Fărta batătoria la ochi devani protejctiunea jidaniilor din Romania. Jurulu dela Bozeu condamnase la prisnōria pe jidani, ce spurcarea cele sante în Ismalie, acum cetimio în Rom., ca s'au și agratiaru:

„Diariile germane publica acum o epistola a diu consule alu Statelor-Unite din Bucuresci, prin care nu creatu nici unu felia de ultragraj Romaniei; aselesii diarie mai publica:

„D. consule alu Statelor-Unite din Bucuresci a cerutu dela guvernulu romanu, punerea imediată în libertate a evreilor condamnati de jurulu din Bozeu.“

Reproducundu aceste linii, în revistă nōstra dela 20 caritate, adaugamu:

„Asemene insușu nu se comentă: o cerere de punere în libertate, atuncu candu culpabilitate este constatata și sentință pronunțata, nu pōte fi privita decutu cā o aberatiune, ce nu merita cea mai mica atentiune; dēc' ōre totu astfelu va fi privitō și guvernulu, decu cea ce nu credemu — scriea datā de diariile stōra este adevertatā... De cate ori amu vedintu neccesitate sentințiele date în contra protieglatoriu puterei, cari în urma se trecoasa fara nici o șifla pe listele oficiale de insaltă gratiare cu observarea „nu s'a executat!“ Ar' are dēc' totu dreptulu d. consule alu Americii se acese de inconșcintia pe acestu guvern, decu n'ar face cō protieglatōrii sei se beneficieza ceta mai puțin de insaltă prerogativa a gratiare!“

Pe caudu scriamū scoate linie, d. Costafora scriea asemene o pledōria înocenta contra jurulu din Bozeu, prin care cerea grații domnescă pentru errei, și dups trei zile „Monitorulu“ publica în capulu seu:

CAROLU I.

„Prin grații lui Dumnezeu și voință natională, etc.

„Gratiamu pe David Goldschleger și rabinulu Alter Brandes de osandă închisorii, la care suntu condamnati de curtea cu jurati din Bozeu prin decisiunea Nr. 9 din 1872.

„Comutam osandă recluziunii, la care suntu condamnati prin diu decisiune, în închisōre corecționale de cate doi ani indivizorulu Struhl Vaismann, Avram Prissmann și Haim David.“

„Ataș pentru astadi, manō vomu reproducē pledōria diu Costafora.“

Orasiulu Mihaileni fa mistaitu de un foc teribil. — Domnitorulu calatorescu prin Romani a mica catra Taraulu Severinū se întempine pe Dōmna.

Ministrul L. Catargiu și Costafora primira însemele ord. imp. Medjidie cl. I și Scarlatu Falcaianu de clasa a dōua, cā presied. curții de cassatiune; candu incepu ordiul, meritele incepu a se ofini.

Braslovu 10 Maiu. Alalta sōra șosi

Excelența Sa d. episcopu rom. cat. Dr. Mihailu Fogarasy aici cu primire onorifică, și eri oșcutu taina mirulu. Sēr's la 8 ōre gimnasiulu cl. I onorā cu una academiā musical-declamatōrică, și iluminarea gimnasiulu; cā benefactoriu antiesignam. Excelența Sa și aratā multamirea sub totu decursulu producerilor; va visita mai multu tempu în giurul acesta facundu de aici excursiune.

— Maiestatea Sa imperatulu în calatōria Ungariei de diosu e primitu pretutindena cu cea mai mare aderie, împarțind mangaiere despre ajūtōrie.

Episcopulu Bonnaz din Temisioră din aceste oșcasiune a dăritu 100.000 fl. pentru una casa orfanale de fete, și alta sută mii pentru unu institūtiu de creșcere de copii. Asemeni sacrificia ar pōte trage lacrima aminte a celor aruti, a sacrificiului pentru creșterea filioru sei sufleteci pana se afa la viața.

— Ministeriulu ungurescu de agricultura și comerțiu publica o dare de șema a activitatēi sale dela infintiarea guvernulu ungurescu, adică pe tempu de 5 ani. — În anulu 1867 se aflau în toltulu patru banci; astadi suntu 68 și în Aprilu anulu curentu mai erau 28 pe calea de se infinti. — Casse de economie oșcistau în 1867 număr 56; astadi suntu 175 și se mai infintiēza alte 70. Depozitelu în aceste casse erau în an. 1867 în suma de 43 de milioane, în 1872 s'au urcatu la 123 de milioane. — Societati de asecurare erau 6 în 1867; astadi suntu 15 societati nationale și a fara de aceste 27 de filiale ale societatiilor straine (austriace). — Asociarile de ajūtore mutuala dups felulu celoru a lui Schulze-Delitzsch în Germani au capetatu o întindere deosebită; dela 1868 pana la 1871 s'au constituitu 436 de aceste asociatiuni. Se judecamu, unde vomu ramene îndereptu fara folosirea de reunire în tota ramură de aventare în cultura și avere.

Conferența.

Domnieca în 23 și Luni în 24 Aprilu s'a ținutu conferența în Sibiu la inițiativă luata de clu-

Nr. 61—1872.

Institutulu de creditu și economii

„Albina“

din Sibiu, strata Maclariilor Nr. 18,

și a inceputu operatiunile sale în sensulu § 16 din statute cu diu'a de 10 Aprilu 1872 deocamdata numai în ramii urmatori:

1. Infintiarea reuniunilor de creditu pentru participanti;
2. dare de imprumute simple la participanti;
3. primirea de depozite în bani spre fructificare;
4. dare de anticipatiuni pe obiecte de valōre;
5. operatiuni de escopmtu;
6. negōtia de comisiune;
7. operatiuni de schimbū și afaceri de banca cu eschiderea vercarui creditu bianco.

Sibiu, 29 Martiu 1872.

Consiliulu de administratiune alu institutulu de creditu și economii

„ALBINA“

Editiunea: Cu tiparitul lui IOANE GOTT și fiu HENRICU.

Redactoru corespondentiu

IACOBU MURESIANU.